

ДЕЈАН ПЕТРОВИЋ,
ФИЛМСКИ РЕДИТЕЉ

Буђење уметника

Све чешиће у свом окружењу, пре свега међу младима, примећујем да одговорност за свој живот и све што им се „лоше“ дешава у њему пребацују на друге. Криви су им родитељи, држава, „лоши“ њени, или судбина. Подстакнућ размишљањем о њима, али и преиспитивањем ситуација у којима сам и сам слично реаговао, навели су ме на идеју да снимим филм о њима, о нама, о људима који највећи део, а понеки и цео свој живот проведу у пасивности, оковима навика и уславаности.

Дејан Петровић је рођен у Ужицу 1974. године. Дипломирао је Телевизијску режију на Академији уметности у Београду, где је тренутно запослен као ванредни професор на студијском програму Филмска и телевизијска режија и монтажа. Сценариста је и редитељ неколико краткометражних играних и документарних филмова (*Сан једног дјелта, Дах, Рукама кроз живот, Богојављенска ноћ, Лирија, Последња станица, Рестарт*), промотивних филмова (*На сопствени погон, Crosspra* итд.), рекламних и музичких спотова, као и емисија за телевизију. Био је помоћник редитеља у играном филму *Боје времена*, снимљеном у италијанско-руско-српској копродукцији. У својству продуцента, учествовао је у продукцији око четрдесет краткометражних документарних филмова. Продуцент, сценариста и редитељ је три документарне телевизијске серије, које су снимљене уз подршку Министарства културе и информисања (*Афирматор, Поглед преко и Искорак*).

Оснивач је и директор Независног филмског центра Филмарт, у оквиру кога се реализује неколико пројеката: Међународни студентски филмски камп Интеракција, Међународни мастерклас документарног филма *Interdoc*, Филмски едукативни центар Интеракција, Филмска култура за студенте учитељских факултета, „Фотодокументи“, Идеја – НЕ – реализација.

Био је предавач и модератор на неколико радионица у оквиру пројеката реализованих у земљи и иностранству. Добитник неколико награда за филмове које је режирао (награда Златни витез за филм *Дах*, Русија 2001, награда Бронзани витез за филм *Сан једног дјелта*, Русија 2000. итд.)

Разговарали смо за „Вести“ уочи пројекције његовог филма „Рестарт“ који је ужичку премијеру имао у среду увече у Народном позоришту. Реч је о документарцу велике емотивне снаге о оболелом пожешком сликару Дарку Бабићу који је захваљујући иницијативи Слађане Петровић Варагић, директорке пожешког Културног центра И филмској екипи на челу са Дејаном Петровићем поново открио исцелитељску моћ уметности, љубави и солидарности.

Шта је у животној причи Дарка Бабића пресудно утицало на вашу одлуку да снимите филм о њему?

– Све чешиће, у свом окружењу, пре свега међу младима, примећујем да одговорност за свој живот и све што им се „лоше“ дешава у њему пребацују на друге. Криви су им родитељи, држава, „лоши“ гени, или судбина. Подстакнут размишљањем о њима, али и преиспитивањем ситуација у којима сам и сам слично реаговао, навели су ме, и пре него што се Даркова прича појавила, на идеју да снимим филм о њима, о нама, о људима који највећи део, а понеки и цео свој живот проведу у пасивности, оковима навика и уславаности.

Људска пасивност, као тема, прогањала ме је годинама. А онда се једног дана, моја супруга, Слађана Петровић Варагић, директорка Културног центра Пожега, вратила са посла и рекла да је позвала

Дарка Бабића, свог пријатеља, да код њих у Градској галерији у Пожеги направи изложбу. Слађана га је позвала, пре свега са намером да призивањем уметника Дарка пробуди успаваног пријатеља. И тако, након десетогодишње пасивности и самоизолације, сликар Дарко Бабић прихвата позив галерије у свом граду да у њој излаже. Тако започиње десетомесечни процес припремања изложбе, али и неизвесни период борбе са пасивношћу, навикама и сопственим ограничењима.

Колико дуго је трајало снимање и у каквим условима?

Од јануара до почетка маја прошле године, кроз разговор са Дарком, трагао сам за причом и идејом за филм, јер истраживање теме је од изузетног значаја за документарни филм.

Након пет месеци, 2. маја прошле године снимили смо прве кадрове. То је био Дарков повратак стваралаштву: пред камером је узео папир и оловку и након десет година повукао прве линије. Цртао је аутопортрет. Чак се из папира, који је Даркова мајка нашла на тавану, током цртања појавио паук који је заједно са Дарком снимљен тог дана. Паук који је изашао из паучине и попут глумца прошетао преко папира, испред рефлектора и објектива, уверио ме је да смо на правом путу.

Уз огроман напор, упркос непослушности мишића руку и шаке, Дарко је упорно повлачио линије. Након два сата цртања, одбацио је оловку и рекао: „Доста је за данас!“ Успео је да нацрта само десну страну свог портрета. Леву страну није био у могућности да заврши. Прекинули смо снимање уз договор да сутра настављамо. Сутрадан, Дарко се није осећао добро и одложио је снимање за следећи дан. И тако из дана у дан, наставак снимања је одлаган. После три месеца одлагања цртања и снимања имали смо пола нацртаног Дарковог аутопортрета и само неколико минута снимљеног материјала.

Али након тога Дарко се „пробудио“, започео је незауствљив процес током кога смо ми из екипе и Даркови најближи пријатељи, породица, постали сведоци његове борбе са укореним навикама и болешћу. Свакодневно смо бележили његова покретања и одустајања. И све време владала је неизвесност, како за Дарка, Слађану и људе из Градске галерије, тако и за нас из филмске екипе. Да ли ћемо имати филм са афирмативном идејом? Да ли ће бити изложбе? Његова изложба за све нас није била као свака друга, представљала је победу и живот, била је више од саме уметности. Филм је завршен у септембру ове године.

Уз подршку Филмског центра Србије, филм „Рестарт“ снимљен је у продукцији Независног филмског центра ФИЛМАРТ. Шта конкретно у случају овог филма значи – подршка Филмског центра Србије? Реците нам нешто више о раду Филмског центра и његовим могућностима данас?

Већ увелико смо били у продукцији филма „Рестарт“ када је расписан конкурс Филмског центра Србије. Конкурисали смо и по-

сле неколико месеци obavestili su nas da je "Рестарт" ушао у најужи избор од 14 документарца. Позвали су нас на интервју са комисијом. Први пут, колико је мени познато, на овом типу конкурса спроведен је интервју са редитељима филмова у најужем избору. Убрзо смо сазнали да је "Рестарт" у конкуренцији од 55 документарца изабран међу девет филмова који су у овој години подржани од стране националног фонда за филм.

Поред финансијске потпоре, подршка Филмског центра Србије разбила је одређене предрасуде које сам имао према овој институцији, пре свега по питању транспарентности. Од потписивања уговора па до данас Филмски центар Србије је уз ауторе филмова које су подржали. У сарадњи са партнерима у неколико градова широм Србије организује ових дана РЕВИЈУ ФИЛМСКИХ ДОБИТНИКА НА КОНКУРСИМА ФИЛМСКОГ ЦЕНТРА СРБИЈЕ. Програм садржи шест изабраних филмова, међу којима је и „Рестарт“. У првој недељи децембра приказан је у Нишу и у Београду, у Музеју Југословенске кинотеке, а до краја месеца гостоваћемо у Горњем Милановцу и Новом Саду. Следеће године филмови ће бити приказани и у другим градовима у земљи. Такође, ФЦС нам помаже у промоцији филма и ван земље, на филмским фестивалима. Таква подршка установе од националног значаја је изузетно битна за ауторе. Битна је финансијска подршка, али још битнија чињеница да сте препознати од стране њихове комисије. Јер ова институција је одлично позиционирана у филмским оквирима ван земље и имају одличну сарадњу са другим филмским центрима у свету. На тај начин отварају се велике могућности за промоцију, а касније и дистрибуцију филмова. Захваљујући подршци Филмског центра, за ова два месеца од како је била премијера, добили смо позив директно од селектора неколико фестивала да учествујемо у такмичарском програму.

На београдској премијери у препуној дворани Културног центра публика је добро реаговала на филм, слично се догодило у Нишу, Ужицу... Као да смо се зажелели документарних филмова. Како оцењујете домаћу продукцију?

„Рестарт“ је ауторски, креативни, поетски документарца. То је филм „на знаку“, натопљен емоцијама, са јасном идејом. Даркова болест је само метафора људске пасивности. Између осталог и због тога, овај филм излази из оквира слике коју имамо о документарном филму. Већина људи документарни филм доживљава у складу са оним што види на телевизији, када је у питању документарна форма. Мислим пре свега на телевизијске репортаже са патетичним причама, путописима итд. у којима о животу јунака сазнајемо из тзв „причајуће главе“.

Како сте се обрели у свету филму и шта се у вашем доживљају и поимању филмске уметности променило од почетака до данас?

- За филм сам се заинтересовао у семдом разреду. У то време није било толико информација о филму као данас, није било ни пуно људи у Пожеги од којих сам могао да сазнам нешто више о томе. Не сећам се више ни где сам пронашао једну књигу о основним елементима филма. Та књига је и током студија била нека врста моје амајлије, чувам је и дан-данас. Научио сам основне ствари о језику филма и о томе како се прави прича. Нисам одмах уписао режију, студирао сам на Учитељском факултету у Ужицу. Образовање које сам добио у средњој педагошкој школи и на Учитељском факултету је веома широко. Имао сам и сценске предмете, Бранко Поповић предавао ми је режију. На Академију уметности студирао сам у класи познатог телевизијског редитеља Саве Мрмака. Он је био извр-

тан предавач граматике филма. Касније ће ми предавати двојица професора документарног филма – Владимир Перовић и Драгољуб Елчић, сјајни филмски ствараоци који негују поетски документарца. Кроз рад са студентима утврдио сам градиво које сам научио. Они ме нападају креативном енергијом.

Који филмски ствараоци су највише утицали на ваш рад?

- Заиста не бих могао да кажем ни за једног аутора да ми је био нека врста узора. Немам ни омиљени филм. Врло ми је блиска поезика Тарковског, али и Фелинија. Трудим се да кад правим нови филм не гледам како то други раде. На другој години студија изабрао сам да режирам причу о вајару Драгану Јовићевићу. Професор ми је рекао да је он филм о Јовићевићу направио. Помислио сам као баш немам среће са избором теме. Међутим, професор ми је рекао да не треба да гледам његов филм, него да радим онако како ја мислим да треба да радим. И урадио сам тај филм потпуно другачије, на свој начин.

Као филмски педагог, примећујете ли колико је интернет променио однос према филму?

- Да, многи ме питају када ће моћи да погледају филм „Рестарт“ на интернету. Утицај интернета може је свакако позитиван када је инфомисаност у питању, али данашњи млади гледаоци немају до-

вољно пажње да одгледају нешто што је дуже од пар десетина миута. Свима им је ограничена пажња на кратке форме. Немају снаге да испрате једну линеарну причу која тражи мало више размишљања и промишљања о стварности која их окружује, јер су навикли да на фејсбуку и док четују прате неколико прича истовремено. С друге стране, филмски аутори данас морају да буду економичнији у изразу.

Синоћ сам у празној дворани јединог градског биоскопа у Ужицу са још само троје људи одгледао филм „Голуб седи на грани размишљајући о постојању“ Роја Андерсона, овогодишњег освајача венецијанског Златног лава. Како

објаснити толику незаинтересованост за добар уметнички филм?

Кад питам пријатеље зашто нису одгледали неки филм у биоскопу или зашто нису били у позоришту увек набу неки баналан разлог, а мислим да основни разлог лежи у њима. Реч је о недостатку мотивације да се покрену, али и томе да осећају неку врсту nelaгодности у биоскопском, позоришном, галеријском и било ком другом простору који има етикету културе. Поразно је да млади људи имају предрасуде о том простору и да га не доживљавају афирмативно.

Оснивач сте и идејни творац Међународног студентског филмског кампа „Интеракција“. Како успевате да у све тежим условима за рад већ годинама организујете све успешније филмске кампове?

Никад мање пара нисмо имали као прошле и претпрошле године, од државе смо добили 200 хиљада а раније смо добијали милион и 200 хиљада динара. Па ипак, „Интеракција“ је била најбоља до сада. То је доказ да новац није кључна ствар. Он је и те како битан, али је још важније да се покlope енергије студената који дођу и нас који организујемо филмски камп. Када се покlope енергије у комуникацији, у очекивањима, у ономе што они имају да изразе као уметници онда се то рефлектује и на филмове и на атмосферу у кампу. Многи од учесника се враћају на камп, а са већином одржавамо и даље везе широм света. Сви они на најбољи могући начин раде за „Интеракцију“ јер шире добар глас.

Екипа филма „Рестарт“ после пројекције у ужичком Народном позоришту